

Fiskālās Disciplīnas Padomes viedoklis par finanšu ministrijas ārkārtas makroekonomikas prognozēm

Stabilitātes Programmai 2022. -2025. gadam

Preambula

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm periodam no 2022. līdz 2025. gadam. Prognozes tiks izmantotas par pamatu Stabilitātes programmas (turpmāk – SP) 2022.-2025. gadam (2022./25.) izstrādei, ko plānots iesniegt Ministru kabinetā 2022. gada aprīlī. Lai atbalstītu Valdības darbu pie gadskārtējo dokumentu – Stabilitātes Programmas un Vidēja termiņa budžeta ietvara izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību, kas parakstīta 2016. gada 8. februārī¹, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā, Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūra un atsevišķu IKP komponentu attīstības bāzes scenāriji.

Padomes pienākums ir sniegt apstiprinājumu makroekonomiskajiem indikatoriem, atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 2. tabulā šī dokumenta beigās).

Iepriekš, 2022. gada 10. februāra Padomes sēdē tika apstiprinātas makroekonomiskās prognozes SP 2022/25/ izstrādei². Savukārt pašlaik, sakarā ar strauju un negatīvu ģeopolitiskās situācijas attīstību, FM ir veikusi prognožu korigēšanu. Šī gada 7.martā FM prezentēja Padomei ziņojumu par korigētajām prognozēm, jeb **Sankciju scenāriju**.

Padome, pamatojoties uz augstāk pieminēto Vienošanos par sadarbību un tās punktu 4.9., papildina savu viedokli jo saskata, ka makroekonomiskā attīstība novirzās no iepriekš prognozētā scenārija, kurš saskaņots ar FM.

Situācijas apskats

Kopš makroekonomikas prognožu apstiprināšanas 10. februārī, sakarā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā 24. februārī, ir notikusi strauja ģeopolitiskās situācijas pasliktināšanās.

¹ Padomes un FM vienošanās par sadarbību [download \(fdp.gov.lv\)](https://fdp.gov.lv)

² (10.02.2022) Padomes viedoklis par makroekonomiskām prognozēm SP 2022/2025 [14.02.2022. makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome \(fdp.gov.lv\)](https://fdp.gov.lv)

Krievijas iebrukums Ukrainā ir izraisījis globālas ekonomiskās un sociālās sekas laikā, kad pasaules ekonomika tikai atkopjas no Covid-19 krīzes. Uz šo notikumu ekonomiskām, sociālām un ģeopolitiskām sekām norādīja Eiropas Savienība³, Eiropas Centrālā banka⁴, Starptautiskais valūtas fonds⁵, Pasaules ekonomikas forums⁶ un nospiedošais vairākums pasaules valstu un starptautisko organizāciju.

Reaģējot uz straujo nolikumu attīstību, arī Padome izteica viedokli par fiskālas politikas aktualitātēm valstiskās drošības apdraudējuma periodā⁷, t.sk. norādot, ka nepieredzēti plašo ekonomisko sankciju ieviešana pret Krieviju un Baltkrieviju, kā arī Ukrainas ekonomikas sabrukums, ievērojami palielina riskus un rada nepieciešamību pārskatīt makroekonomiskās prognozes Stabilitātes programmai. Padome izteica gatavību operatīvi izskatīt koriģētās makroekonomiskās prognozes un sniegt savu vērtējumu.

Izvērtējot līdzšinējo ekonomisko attīstību un FM pieņemumus, kas ir sankciju scenārija pamatā, Padome ir pieņēmusi lēmumu apstiprināt FM atjaunos makroekonomiskos indikatorus.

Tabulā 1 ir salīdzināti 10. februārī apstiprinātie makroekonomikas rādītāji bāzes scenārijam (10.02.2022.) un 07.marta Sankciju scenārija makroekonomikas rādītāji (07.03.2022.).

1. tabula.

FM aktuālo un iepriekšējo prognožu salīdzinājums

Makroekonomiskie rādītāji	2022	2023	2024	2025
(7.03.2022.) Reālā IKP izaugsme, %: SP 2022./25.	2,1	2,5	3,3	3,4
(10.02.2022.) Reālā IKP izaugsme, %: SP 2022./25.	4,0	3,9	3,4	3,4
Izmaiņas	-1,9	-1,4	-0,1	0,0
(7.03.2022.) Nominālā IKP izaugsme, %: SP 2022./25.	10,9	6,8	6,1	5,8
(10.02.2022.) Nominālā IKP izaugsme, %: SP 2022./25.	10,8	7,6	6,3	5,8
Izmaiņas	0,1	-0,8	-0,1	0,0
(7.03.2022.) Inflācija (PCI), %: VTBI SP 2022./25.	8,5	3,5	2,5	2,0
(10.02.2022.) Inflācija (PCI), %: SP 2022./25.	6,2	3,1	2,5	2,0
Izmaiņas	2,3	0,4	0,0	0,0
(7.03.2022.) IKP deflators, %: SP 2022./25.	8,7	4,2	2,7	2,3
(10.02.2022.) IKP deflators, %: SP 2022./25.	6,6	3,5	2,8	2,3
Izmaiņas	2,1	0,7	0,0	0,0

Avots: FM un Padomes aprēķini

Potenciālā IKP izaugsmes izlaižu starpības prognozes SP 2022/25 nav pārskatītas un paliek nemainīgas.

³ (27.02.2022) Statement by President von der Leyen on further measures to respond to the Russian invasion of Ukraine [Statement by President von der Leyen on Ukraine \(europa.eu\)](#)

⁴ (25.02.2022) [Statement on Ukraine by Christine Lagarde, President of the European Central Bank \(europa.eu\)](#)

⁵ (05.03.2022) IMF Staff Statement on the Economic Impact of War in Ukraine [IMF Staff Statement on the Economic Impact of War in Ukraine](#)

⁶ World Economic Forum [How the world is responding to the humanitarian crisis in Ukraine | World Economic Forum \(weforum.org\)](#)

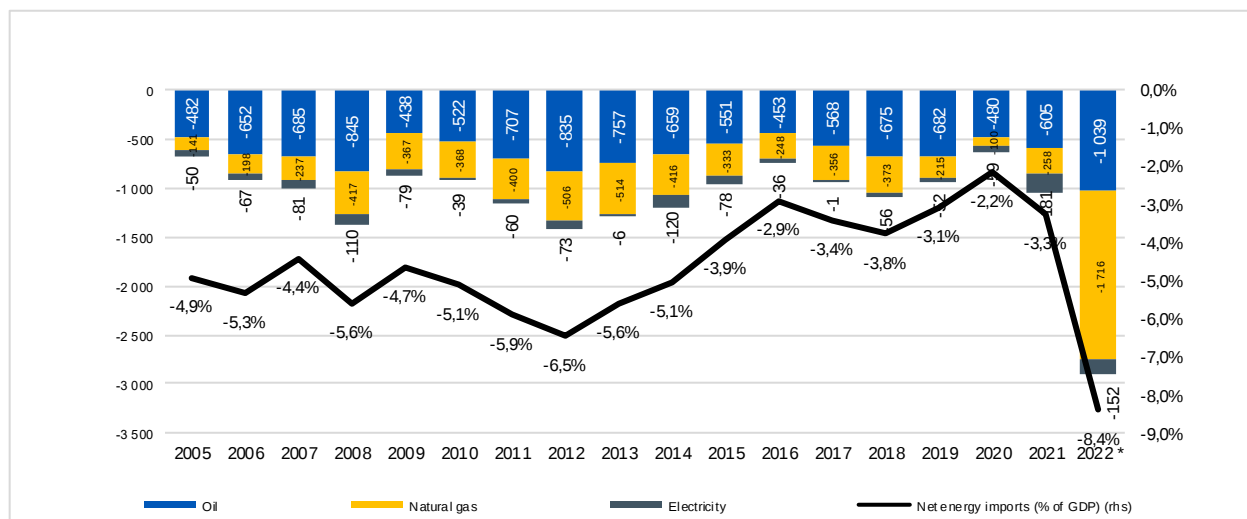
⁷ Microsoft Word - FDP_1_10_77_20220301_FDP_par_fiskalas_politikas_aktualitatem_valstiskas_drosibas_apdraudejuma_perioda.docx

Kopsavilkums

Padome kopumā apstiprina FM ārkārtas Sankciju scenārija makroekonomiskus indikatorus 2022/25. gadam, atzīstot, ka scenārijs tiek izstrādāts unikālā vēstures situācijā, kas pati par sevi ir neprognozējama. Sankciju scenārijs pēc būtības nav prognoze, bet vairāku hipotēžu kopsavilkums par situācijas iespējamo attīstību. Scenāriju izstrādi apgrūtina vairāki riski. Bez nozīmīgākā, turpmākās militārās eskalācijas riska, pašreizējā situācijā pastāv vairāki lejupvērsti ekonomiski riski. Padome, kā būtiskākos no tiem, atzīmē sekojošos:

Makroekonomisko nesabalansētību riski:

- 1) Enerģijas resursu, it īpaši gāzes un naftas cenas turpinās pieaugt, vienlaicīgi pieaugs arī pārtikas un ražošanas izejvielu cenas, tomēr noteikt inflācijas attīstības augstāko punktu pašlaik nav iespējams.
- 2) Padome, kā atsevišķu makroekonomisko stabilitāti ietekmējošu risku, atzīmē enerģijas resursu cenu negatīvo ietekmi uz tirdzniecības bilanci un tekošo kontu, kā rezultātā tirdzniecības un tekošā konta deficīts var strauji pieaugt. Ilustrācijai pievienojam Citadele bankas analītiķu veidoto prognozi par enerģijas importa cenu ietekmi uz ārējās tirdzniecības bilanci % no IKP 2022. gadam.

Avots: Citadele banka

Attēls: Latvija Latvijas enerģijas imports (MEUR) * 2022. gads - pilns gads ar FM pieņēmumiem

- 3) Eksports uz Krieviju, Baltkrieviju un Ukrainu 2021.gadā veidoja ap 10% no Latvijas eksporta kopapjoma. Paredzams, ka šis eksporta daļas strauja samazināšanās bremzēs IKP izaugsmi vidējā termiņā.
- 4) Sankcijas ievērojami ietekmēs arī importu no Krievijas, Ukrainas un Baltkrievijas. Imports no šīm valstīm 2021.gadā bija ap 13% no visa importa kopapjoma. Pakāpeniski tiek ieviests pilnīgs vai daļējs importa embargo uz atsevišķiem dabas resursiem no Krievijas un Baltkrievijas. 8. martā ASV prezidents Džo Baidens paziņoja par pilnīgu atteikšanos no Krievijas energoresursiem. Apvienotā Karaliste skaidri norādījusi, ka sekos ASV piemēram.

- 5) Sankciju kumulatīvais efekts negatīvi ietekmēs Latvijas iedzīvotājus, īpaši maznodrošinātos, un arī Latvijas uzņēmumus, kuru bizness saistīts ar eksportu un importu no Krievijas, Baltkrievijas un Ukrainas, kas var izraisīt uzņēmumu bankrotus.
- 6) Ņemot vērā negatīvo makroekonomisko attīstību, sagaidāma strauja sentimenta rādītāja pasliktināšanās, kas samazinās privāto investīciju apjomu un privātā patēriņa apjomu.
- 7) Augstais inflācijas līmenis ar lielu varbūtību var rezultēties kreditēšanas likmju celšanā, kas samazinās uzņēmumu kreditēšanu, kura jau pašlaik nav augsta.

Sektorālie riski:

- 8) Negatīvas pārmaiņas skars lielu daļu ekonomikas nozaru, t.sk. ražošanu, lauksaimniecību un pakalpojumus. Primāri cietīs ražošanas uzņēmumi, kas izmanto no Krievijas importētus materiālus savā ražošanā, piemēram, metālus (dzelzi un tēraudu) un koksnī. Lauksaimniecības sektors gan globāli, gan vietējā mērogā tiks ietekmēts sakarā ar minerālmēslojuma cenu kāpumu un iespējamiem piegāžu pārrāvumiem. Tas, kopsakarā ar degvielas cenu kāpumu, izraisīs ievērojamu pārtikas cenu kāpumu.
- 9) Sakarā ar enerģijas cenu kāpumu tiks negatīvi ietekmēti energoietilpīgie Latvijas uzņēmumi, it īpaši būvmateriālu ražotāji.
- 10) Sakarā ar aviopārvadājumu ierobežojumiem cietīs Latvijas transporta sektors, t. sk. valsts kapitālsabiedrība AirBaltic. Transporta nozare jau vairākus gadus uzrāda lejupslīdi, jo samazinoties tranzītam no Krievijas, samazinās preču pārvadājumi gan ostās, gan ar dzelzceļa transportu.
- 11) Tūrisma nozare, kas jau ir smagi cietusi Covid-19 krīzē, atkal cietīs no mazākas tūristu plūsmas no konfliktā iesaistītajām valstīm.
- 12) Sankciju rezultātā var sagaidīt straujas strukturālas izmaiņas darba tirgū, jo iespējami uzņēmumu bankroti vai ražošanas sašaurinājums.

Fiskālie riski:

- 13) Esošajā situācijā sagaidāms straujš pieprasījums pēc valsts atbalsta pasākumiem, kas var būt augstāks par Covid-19 krīzes laika atbalsta apjomu. Budžeta izdevumu pieaugumu īstermiņā nevar nodrošināt iekasēto nodokļu dinamika, un produktivitātes pieauguma izrāviens arī nav sagaidāms.
- 14) Ievērojama aizsardzības izdevumu kāpināšana palielinās slodzi uz fiskālo bilanci.
- 15) Covid-19 krīzes rezultātā ir jau palielinājušies valsts parāds un budžeta deficīts, bet jaunas krīzes ietekme varētu būt vēl lielāka. Tādēļ, šobrīd nav prognozējams kādā termiņā valdība spēs atgriezties pie ilgtspējīgas fiskālas politikas.
- 16) Pastāv augsta varbūtība, ka pieaugot cenām, būs nepieciešams sniegt atbalstu nabadzības riskam pakļautām māsaimniecībām, kas izraisīs vēl vienu fiskālā deficīta un valsts parāda pieauguma vilni.

Padome ir vairākkārt brīdinājusi, ka nav vēlams pārmērīgi kāpināt valsts parādu, jo nepieciešams atstāt drošības spilvenu nākamai iespējamai krīzei. Diemžēl no Covid-krīzes esam bez pauzes iegājuši sankciju krīzē, kad fiskālas disciplīnas ievērošana nebūs pirmā prioritāte. Pozitīvi vērtējams, ka Latvijas fiskālie rādītāji, salīdzinot ar citām ES valstīm, ir samēra labi.

FM piedāvātais makroekonomiskās attīstības scenārijs varētu īstenoties pie labvēlīgas situācijas attīstības, tomēr pesimistiska notikumu attīstība ir ļoti iespējama. Tādēļ, strādājot pie Stabilitātes programmas 2022/25, Padome aicina FM izstrādāt pesimistisko scenāriju, kā arī izanalizēt konsekvences gadījumā, ja Krievijas naftas un gāzes piegādes tiek pārtrauktas.

Pašlaik pastāv augsta neskaidrība kādā veidā un cik lielā mērā ekonomika spēs absorbēt radušos situāciju. Kā parādīja nesenā Covid-19 krīzes pieredze, apmēram, gada laikā ekonomika spēja pielāgoties ierobežojumiem, valsts atbalsta pasākumi bija efektīvi un atgriešanās pie izaugsmes notika ātrāk nekā tas bija sākotnēji prognozēts.

Pašreizējā situācijā Padome plāno turpināt Covid-19 krīzē uzsākto ekonomikas monitoringu, lai spētu savlaicīgi norādīt uz akūtiem ekonomiskiem un fiskāliem riskiem, iesakot fiskāli ilgtspējīgus risinājumus.

2. tabula.

Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %. Dati pieejami arī MS Excel formā				
Makroekonomiskie rādītāji	2022	2023	2024	2025
Reālā IKP izaugsme	2,1	2,5	3,3	3,4
Nominālā IKP izaugsme	10,9	6,8	6,1	5,8
Inflācija (patēriņa cenas)	8,5	3,5	2,5	2,0
IKP deflators	8,7	4,2	2,7	2,3
Potenciālā IKP izaugsme*	3,0	3,2	3,3	3,3
Izlaižu starpība*	-0,6	0,0	0,1	0,2

*Prognoze nav koriģēta, rādītāji apstiprināti Padomē 10.02.2022.

Avots: FM